

УДК: 616.89-053.8/9(075.5):614.211

*І.Я. Пінчук, В.М. Бурика***ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОГРАМИ НАВЧАННЯ «АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ
ГЕРОНТОПСИХІАТРІЇ» ДЛЯ МЕДИЧНИХ СЕСТЕР В ПСИХОНЕВРОЛОГІЧНІЙ
ЛІКАРНІ**

Головне управління охорони здоров'я Донецької обласної державної адміністрації, КЛПУ «Міська психоневрологічна лікарня № 2 м. Донецька»

Ключові слова: люди літнього віку, навчальна програма, підготовка, геронтопсихіатрія

Практика багатьох прогресивних країн світу показала, що розвиток медико-соціальної допомоги повинен орієнтуватися на розширення діяльності середнього медичного персоналу [1]. Це дозволить забезпечити виконання великого обсягу профілактичної роботи, пов'язаної з наданням медико-соціальної допомоги людям в першу чергу вдома [2]. Так, на думку дільничних лікарів, не менш 40% обсягу медичної допомоги вдома, що потребує хворий, може бути надано медичною сестрою, яка більше часу повинна приділяти питанням профілактики інвалідизації та іншим проблемам підтримки здоров'я, зокрема літніх людей [3]. Розширення обсягу медико-соціальної допомоги пацієнтам здійснюється у значній мірі за рахунок зростання їх обслуговування середнім медичним персоналом [4]. Добре організований сестринській службі вже сьогодні під силу впливати на якість життя людей. При цьому мається на увазі не тільки виконання традиційних сестринських обов'язків, але й взяття на себе нових додаткових функцій – консультативної і навчальної. На жаль, у даний час, навіть у великих міських лікувально-профілактичних установах не вистачає достатньої кількості досвідчених медичних сестер, що розуміються на проблемах хворих і вміють забезпечити їм необхідну медичну допо-

могу, догляд і реабілітацію з використанням сучасних технологій зміцнення здоров'я. Одним з важливих аспектів підготовки персоналу, що працює з пацієнтами літнього віку, є розробка стандартних програм [5].

Актуальність впровадження циклів інформації та стажування „Актуальні питання геронтопсихіатрії” для середнього медичного персоналу визначається належністю України до найбільш демографічно старих країн світу. Широка розповсюдженість психічних розладів серед старих людей обумовлює необхідність суттєвої корекції системи стаціонарної та амбулаторної психіатричної допомоги для цієї групи населення, а також впровадження різнопланової післядипломної підготовки з питань психічного здоров'я літніх людей для фахівців різних спеціальностей і рівнів. Геронтопсихіатрична спрямованість в роботі середнього медичного персоналу значно підвищить роль в підтримці здоров'я і активного довголіття людей літнього віку в Україні. Одним з важливих аспектів підготовки персоналу, що працює з пацієнтами літнього віку, є розробка стандартних програм з геронтопсихіатрії.

Метою дослідження стало вивчення результатів впровадження навчальної програми «Актуальні питання геронтопсихіатрії» для медичних сестер в психоневрологічній лікарні.

Матеріали та методи дослідження

В 2005р. у межах виконання програми Кабінету Міністрів України “Назустріч людям “ та Мадридського міжнародного плану дій з проблем старіння (ООН, 2002р.) за ініціативою Верховної Ради, наказом Міністерства охорони здоров'я України у липні 2005р. був створений Державний навчально-методичний геріатричний центр (ДНМГЦ) як окремий підрозділ НМАПО імені П.Л.Шупика на базі Інституту геронтології

АМН України.

Основним завданням ДНМГЦ є стандартизація до- та післядипломної геріатричної підготовки медичних і соціальних працівників, а також волонтерів і населення для системи медико-соціальної допомоги людям літнього віку. Центр розробляє і впроваджує програми для мультидисциплінарної геріатричної підготовки у бригадах (лікар - медсестра - соціальний працівник/

молодший медичний персонал – волонтер). В 2006 році разом з головним психіатром Міністерства охорони здоров'я України (Пінчук І.Я.) розроблені та в 2008 році почали впровадження цикли тематичного удосконалення з питань геронтопсихіатрії.

Вивчення ефективності навчальної програми «Актуальні питання геронтопсихіатрії» для медичних сестер в Донецькій області проводилося на базі КЛПУ «Міська психоневрологічна лікарня №2 м. Донецька». Навчання пройшли 42 медичні сестри (38 сестер медичних (палатних), 2 сестри медичні приймального відділення, 1 сестра медична процедурна та заступник головного лікаря з питань медсестринства). Навчання проводилось протягом 2008-2009 рр. У навчанні прийняли участь медичні сестри за стажем роботи: від 0 до 5 років – 52,4% (22 медичних сестри); від 6 до 15 років – 30,9% (13 медичних сестер); від 16 до 30 років – 16,7% (7 медичних сестер); за віком: від 20 до 35 років – 33,3% (14 медичних сестер); від 36 до 50 років – 47,6% (20 медичних сестер); від 50 до 65 років – 19,1% (8 медичних сестер).

Цикл тематичного удосконалення «Актуальні питання геронтопсихіатрії» був розроблений автором статті. У програмі даного циклу висвітлюються особливості психологічного стану населення літнього віку, економічні та правові аспекти організації геронтопсихіатричної допомоги та особливості перебігу і лікування психічних розладів у літньої людини. Особлива увага приділена програмам адаптації і реабілітації пацієнтів.

Цикл тематичного удосконалення „Актуальні питання геронтопсихіатрії” триває 2 тижні загальним обсягом 78 годин та включає в себе лекції, семінари, практичні заняття, а саме:

1. Демографічна ситуація щодо проблеми психічного здоров'я людей літнього віку. Потреби населення старших вікових груп з вадами психічного здоров'я у медико-соціальній допомозі. Організація геронтопсихіатричної допомоги населенню, її економічні та правові аспекти.

· Демографічна ситуація стосовно психічних розладів взагалі, зокрема літніх осіб, в Україні і світі.

· Особливості стану психічного здоров'я населення похилого та старечого віку та методи визначення його потреб у медико-соціальній допомозі.

· Сучасний світовий та вітчизняний досвід організації геронтопсихіатричної допомоги населенню.

· Законодавчі та нормативні документи стосовно медико-соціальної допомоги літнім людям з вадами психічного здоров'я.

2. Загальні принципи оцінки стану осіб літнього віку, які страждають на психічні розлади.

· Психіатричне обстеження та психіатричний анамнез. Проблеми, що виникають при проведенні обстеження літньої людини. Інформація, надана родичами пацієнта (об'єктивна інформація).

· Дослідження психічного стану. Оцінка когнітивних функцій, оцінка соціального функціонування та навичок самообслуговування.

3. Деменції, як актуальна проблема психічного здоров'я людей літнього віку. Судинна і атрофічна деменції. Етіологія, патогенез, клінічні прояви, патопсихологічна діагностика, сучасні методи лікування, реабілітаційні заходи.

· Деменції, як актуальна проблема психічного здоров'я людей літнього віку. Діагностичні критерії деменції згідно МКХ 10. Класифікація деменцій.

· Атрофічна деменції. Етіологія, патогенез, клінічні прояви, патопсихологічна діагностика, сучасні методи лікування, реабілітаційні заходи.

· Судинна деменції. Етіологія, патогенез, клінічні прояви, патопсихологічна діагностика, сучасні методи лікування, реабілітаційні заходи.

· Інші деменції. Етіологія, патогенез, клінічні прояви, патопсихологічна діагностика, сучасні методи лікування, реабілітаційні заходи.

4. Особливості депресії в літньому та старечому віці. Диференційна діагностика, психотерапевтичне та факрмакотерапевтичне лікування.

· Особливості депресії в літньому та старечому віці. Діагностичні критерії та клінічні ознаки депресії згідно МКХ 10.

· Етіологія депресивних розладів у людей похилого віку. Диференційна діагностика депресій і деменцій.

5. Делірій – як одне з розповсюджених психічних розладів серед людей літнього віку. Маячні розлади у людей літнього та старечого віку.

· Делірій – як одне з розповсюджених психічних розладів серед людей літнього віку. Діагностичні критерії та клінічні ознаки, сучасні методи лікування.

· Маячні розлади у людей літнього та старечого віку. Діагностичні критерії та клінічні ознаки, сучасні методи лікування.

6. Загальні принципи фармакотерапії пацієнтів літнього віку.

· Побічні дії медикаментів. Побічні дії антипсихотичних препаратів та антидепресантів.

· Призначення медикаментів. Особливості лікування літніх людей з вадами психічного здоров'я в амбулаторних умовах.

7. Реабілітація пацієнтів літнього віку. Тренінг соціальних навичок, практичних.

8. Закон України „Про психіатричну допомогу“. Права пацієнта літнього віку.

· Основні положення Закону України „Про психіатричну допомогу“. Законодавчі та нормативні документи стосовно медико-соціальної допомоги літнім людям з вадами психічного здоров'я.

· Правові аспекти роботи з літніми людьми, які мають психічні розлади.

Критерії оцінки результатів. Для зазначення рівня опанування теоретичного матеріалу та практичних навичок, ставлення до пацієнтів

були розроблені тести, що заповнювались до і після проведення навчання. Тести включали 18 запитань та пропонувалась одна ситуаційна задача. Кожна правильна відповідь надавала 1 бал. Максимальна сума балів складала 65.

Тести включали питання щодо:

1. Знать нормативних документів.
2. Особливостей психологічного стану людей літнього віку.
3. Знать основних психічних розладів в літньому віці.
4. Принципів оцінки стану осіб літнього віку, які страждають на психічні розлади.
5. Знать про методи реабілітації пацієнтів літнього віку.
6. Практичних навичок.

Результати дослідження, їх обговорення

До проведення навчання 42 медичних сестер, середній загальний бал складав 18,2 (рівень позитивних відповідей складав 28,0%). Після проведення навчання середній бал змінився до 51,3 (рівень позитивних відповідей складав 79%).

Серед проблемних завдань до проведення навчання були питання щодо особливостей психологічного стану людей літнього віку та основних психічних розладів в літньому віці. Зниження пам'яті, порушення сну, апетиту, зниження настрою, поява відчуття тривоги, концентрація уваги на стані свого соматичного здоров'я сприймалися за природні симптоми старіння та не звертали на себе уваги. Тільки 6 медичних сестер (14,3%) дали позитивні відповіді на питання стосовно знань основних психічних розладів в літньому віці, а саме, депресії та делірію; 40 медичних сестер (95,2%) позитивно відповіли на питання стосовно деменції. Також проблемними завданнями до проведення навчання були питання щодо знань правових аспектів роботи з літніми людьми, які мають психічні розлади. З деякими методами реабілітації пацієнтів літнього віку були знайомі тільки медичні сестри, які працювали в геронтопсихіатричному центрі лікарні.

На початку проведення навчання 16,7% (7) медичних сестер відповіли, що таке навчання їм не потрібно; 23,8% (10 медичних сестер) не визначились про необхідність навчання і тільки 59,5% (25) медичних сестер зазначили позитивне ставлення до навчання. Після проведення навчання 100% відповідей про необхідність впровадження навчальної програми «Актуальні питання геронтопсихіатрії» були позитивними.

Після проведення навчання 100% медичних сестер надали позитивні відповіді на питання стосовно особливостей психологічного стану людей літнього віку та основних психічних розладів в літньому віці, визначили основні положення Закону України „Про психіатричну допомогу“ та права пацієнтів літнього віку.

Результати впровадження навчальної програми «Актуальні питання геронтопсихіатрії» в міській психоневрологічній лікарні № 2 м. Донецька були представлені на обласному Дні психіатра і обласному Дні геріатра та запропоновано медичним закладам області провести навчання медичних сестер за даною програмою. Подальшому було проведено навчання медичних сестер в психіатричній лікарні №1 м. Макіївки, в міських лікарнях №18 та №3 м. Донецька.

И.Я. Пинчук, В.Н. Бурыка

ВНЕДРЕНИЕ ПРОГРАММЫ ОБУЧЕНИЯ «АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ГЕРОНТОПСИХИАТРИИ» ДЛЯ МЕДИЦИНСКИХ СЕСТЕР В ПСИХОНЕВРОЛОГИЧЕСКОЙ БОЛЬНИЦЕ

Главное управление здравоохранения Донецкой областной государственной администрации,
КЛПУ «Городская психоневрологическая больница №2 г. Донецка»

Изучены результаты внедрения обучающей программы «Актуальные вопросы геронтопсихиатрии» для медицинских сестер в КЛПУ «Городская психоневрологическая больница №2 г. Донецка». Установлено, что улучшение и стандартизация обучения по вопросу психического здоровья пожилых людей для медицинских сестер является одним из важных условий оптимизации помощи пожилым людям с психическими расстройствами. По результатам анкетирования, перед проведением обучения 16,7% (7) медицинских сестер ответили, что обучение вопросам психического здоровья пожилых людей им не нужно; 23,8% (10 медицинских сестер) не определились по поводу необходимости обучения и только 59,5% (25) медицинских сестер выявили положительное отношение к обучению. После проведения обучения 100% ответов о необходимости знаний психического здоровья пожилых людей были положительными. (Журнал психиатрии и медицинской психологии. — 2009. — № 3 (23). — С. 97-100).

I. Pinchuk, V. Burika

THE INTRODUCTION OF STUDY PROGRAM «RELEVANT QUESTIONS OF GERONTOPSYCHIATRY» IN PSYCHONEUROLOGY HOSPITALS

General office of Health Service of Donetsk regional state administration, СЕТР “Syty
psychoneurological hospital N 2, Donetsk ”

It was studied the result of the introduction training program «Relevant questions of gerontopsychiatry» for nurses of psychiatric hospital №2 in Donetsk. It's established that improvement and training standardization on the question of mental health of elderly people for nurses is one of the important conditions of optimization the help to elderly people with mental disorders. According to results of questioning, before start studying program 16,7% (7) of nurses have answered that training concerning mental health of elderly people is not necessary for them; 23,8% (10 nurses) were not defined concerning necessity of training and only 59,5% (25) of nurses have revealed the positive attitude to training. After carrying out of training 100% of answers about necessity of knowledge of mental health were positive. (The Journal of Psychiatry and Medical Psychology. — 2009. — № 3 (23). — P. 97-100).

Література

1. Чайковська, В. В., Вержиковська Н.В., Хаджинова Н.А. Стан організації гериатричної допомоги населенню літнього віку в Україні (2005р.) // Проблеми старення и долголетия. - 2006. - №6. - С. 358-366.
2. Безруков В.В., Вороненко Ю.В. Шляхи вдосконалення медико-соціальної допомоги людям літнього віку в Україні // Проблеми старення и долголетия.—2004.—Т.13, № 3. -С. 221-224.
3. Безруков В., Вержиковська Н., Чайковська В. Проблеми здоров'я літніх людей та забезпечення їх медичною допомогою в Україні // Журн. АМН України.- 2000.- Т. 6, № 1. - С. 93-106.
4. Безруков, В. В. Організація довготривалої допомоги людям

літнього віку (огляд літератури і власних досліджень) // Журнал АМН України. - 2005. - №2. - С. 326-345.

5. Матеріали науково-практичної конференції “Викладання актуальних питань геронтології у підготовці спеціалістів для системи медичної і соціальної допомоги людям літнього віку в Україні” (Київ, 4-5 листопада 2004) /Проблеми старення и долголетия. – 2004. – 13, № 3. – 466 с.

6. В.М. Лехан. Стратегічні напрямки розвитку охорони здоров'я в Україні. – Сфера, 2001. – 174с.

7. В.М.Рудий. Законодавче забезпечення реформи системи охорони здоров'я в Україні.- Сфера, 2005. – 271с.

Поступила в редакцию 21.12.2009